

5. Єрмакова Н. Про початок історії Молодого театру. *Науковий вісник Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого*, Київ, 2010. С. 45-64.
6. Зайцев В. Режисура естради та масових видовищ: навч. посібник. Київ : Дакор, 2006. 252 с.
7. Мащенко І. Енциклопедія електронних мас-медіа: словник-глосарій термінів і виразів. Київ : КиМУ, 2007. Т. II. 420 с.
8. Муратов М. Эстрада как феномен массовой культуры : дис. ... канд. филос. наук : 24.00.01 Казань : КГУКиИ, 2005. 158 с.
9. Рыбакова Е. Музыкальная эстрада России: генезис и перспективы. URL: <http://elibrary.spbguki.ru/600382> (дата обращения: 10.03.2021).
10. Солодовника В. Естрада. *Нариси української популярної культури*. Київ : УЦКД, 1998. С. 139-160.

Сікалов Ігор Андрійович,
викладач кафедри режисури,
Харківська державна академія культури

СВЯТКУВАННЯ ДНЯ МІСТА ХАРКОВА ЯК ЧИННИК ВПЛИВУ НА СУЧАСНЕ ГРОМАДСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО

Святкування Дня міста в умовах незалежної України набуло розмаху й отримало системний характер. Відхід від режисерських методів Дня міста в радянські часи супроводжувалися пошуками образного рішення заходу та визначення його соціокультурного потенціалу.

Як показує аналіз інформації зі святкування Дня Харкова за часів незалежності України, склалася традиція проведення свята протягом трьох днів – з п'ятниці по неділю. День міста став комплексним заходом, складові якого носять масовий характер і вказують на його соціокультурну спрямованість.

У 90-ті рр. святкування проводилося за такою схемою: прологом була ритуально-обрядова частина з привітаннями від представників органів міської влади та депутатів Верховної Ради; зав'язкою – урочистий концерт; перебіг

містив різноманітні заходи, про які буде зазначено нижче; кульмінацією був концерт переважно зірок вітчизняної естради, епілогом – салют, який на сьогоднішній день через події на сході країни замінено на сучасні сценічні технології: 3D mapping, лазерне шоу та шоу дронів.

Тенденції святкування Дня міста у незалежній Україні свідчать про зміни в ідеологічному навантаженні цього заходу. Окрім того, аналіз інформації з проведення Дня міста в Харкові дозволяє виокремити три тенденції. По-перше, це формування культурної ідентичності мешканців міста як частини соціокультурного управління, чому сприяє професійно організоване та змістовно насичене свято. По-друге, відхід від цілісності художнього образу Дня міста як комплексного явища й тяжіння до фрагментарності. По-третє, комерціалізація масових заходів, що несе за собою втрату святковості, тому потребує творчої обробки для збереження первинних функцій міського свята.

У Харкові тривалий час існувала подвійна дата святкування Дня міста – 23 серпня та 20 вересня. Але починаючи з 1997 р., дату перенесено з 20 вересня на 23 серпня, тобто остаточно пов'язано з датою визволення міста в 1943 р. [1]. Через цю причину в урочистостях з нагоди Дня міста з'явилася військова тематика – паради військ, хода військових духових оркестрів, покладання квітів на меморіалі Слави, концерти, репертуар яких складався з пісень часів війни або присвячених повоєнним рокам.

Проте перед організаторами масових заходів із нагоди святкування Дня Харкова як форми соціокультурного управління постала проблема поєднання серйозного офіційного заходу зі вшанування загиблих і героїв війни з розважальною частиною. Якщо перша половина дня 23 серпня присвячувалася вшануванню могил невідомих солдатів та відвіданню меморіалу Слави. Тоді як друга половина дня спрямовувалася на сімейні та молодіжні заходи розважального характеру: концерти, програми для дітей, дискотеки, салют.

Варто зазначити, що кожного року до перебігу події додавалися епізоди і мікроепізоди, котрі позбавляли захід однотипності – промови ветеранів зі згадками подій війни, промови працівників тилу з розповідями про повоєнні лихоліття в Харкові, хода курсантів військових ВНЗ Харкова та військ

Харківського гарнізону тощо. Так, у 2016 р., з нагоди 73-ї річниці визволення міста, після того, як хода учасників церемонії дійшла до пам'ятника Скорботній Матері, відбулася літературно-музична композиція під супровід симфонічного оркестру Харківської філармонії. Актори декламували вірші та уривки прозових творів українських письменників про воєнні роки на Харківщині, героїзм місцевих жителів і воїнів [2, с. 5].

Останнім часом всю радянську ідеологію та символіку було замінено на українську, промови представників органів влади витримано в руслі проблем і досягнень молодोї незалежної держави, а салют проводився під звуки українського гімну. Тобто перед режисерсько-організаційними групами постало питання про формування вітчизняної традиції та послідовності проведення церемонії на меморіалах.

Ситуація істотно змінилася в останні роки, коли масові заходи почали демонструвати поступове формування цілісної художньої образності, експозиція стала показувати відхід від радянських виражальних засобів і методів естрадної режисури, почали з'являтися оригінальні режисерські ходи. Так, характерним прикладом є концерт, котрий пройшов у 2010 р., коли пролог «Улюблені співаки» містив виступи Л. Гурченко, В. Толкунової та Н. Бригвазе. Як зазначив режисер-постановник цього концерту Ф. Чемеровський, хоча артистки співали у зав'язці, аудиторія сприймала їх так, як нікого більше в той день [4]. Тобто сценарний хід із відходом від класичного монтажу номерів дозволив концерту вчинити істотний вплив на глядача, прикувати його увагу до сцени. У вимірі соціокультурного управління такі концертні номери виступали взірцем виконавської майстерності, еталоном музичного смаку, завдавали рівень усьому заходу та виховували культуру глядача, формували шанобливе ставлення до акторської професії, надихали молоді покоління на творчість.

Іще однією тенденцією, що вказує на зміни у святкуванні Дня Харкова як форми соціокультурного управління, є збільшення кількості майданчиків, призначених для масових заходів. Так, в останні роки, до майдану Свободи додалися майданчик перед ХНАТОБом, сквер «Стрілка» та парк ім. Горького.

Як показав аналіз заходів на майданчику перед ХНАТОБом, вони носили іміджевий характер. На майданчику відбувалися виступи оперних співаків театру, симфонічного оркестру, проходив показ окремих сцен із опер і концертних номерів з репертуару театру. Зокрема, у 2016 р. ввечері відбувся показ спектаклю – опера М. Лисенка «Тарас Бульба». Таким чином, залучення нового простору для святкування Дня Харкова носило потужний потенціал у галузі соціокультурного управління. Надання безкоштовних вистав активізувало глядачів, спонукало їх відвідувати вистави театру, привчало до оперної музики, знайомило зі зразками виконавської та хореографічної класики, тобто піднімало рівень індивідуальної культури громадян міста, а також свідчило про формування нової традиції свята Дня Харкова – оперні концерти просто неба.

Як засвідчив аналіз заходів, що відбувалися у сквері «Стрілка», це місце стало локацією для сімейного відпочинку. У 2013 р. тут на День Незалежності відбулося флористичне свято, під час якого було встановлено рекорд для книги Гінеса з найдовшого ланцюгу з живих квітів [5]. Тому владою міста й організаторами заходу було прийняте рішення провести виставку квітів світової селекції у 2016 р. Як показало дослідження заходу, виставка супроводжувалася масовими заходами розважального та навчального характеру, носила комплексний характер і тривала чотири дні – з 21 по 24 серпня: фестиваль вуличної їжі, виступи вокальних і хореографічних колективів, наукове шоу, майстер-класи і конкурси для дітей. Активізація глядачів відбувалася через оформлення фотозон із квітковими ковдрами, складними скульптурними композиціями з квітів, панно, що збільшувало інтерес глядачів [6]. Такі режисерські рішення дозволили встановити контакт із глядачем, а заохочення символічними призами в конкурсах допомагало активізувати його увагу.

Аналіз масових заходів у парку показав, що заходи носили розважально-дозвіллевий характер і були спрямовані на сімейний відпочинок. Так, на центральній сцені відбувалися виступи творчих колективів, проводилися конкурси та розважальні заходи для дітей. У парку було встановлене Дерево бажань, на якому кожен міг закріпити листочок з побажаннями для Харкова, проходило змагання з петанку, відбувся захід із показом торта з повітряних

кульок, після запуску яких у повітря каркас торта виявився заповненим порціями морозива, яке роздали дітям [7]. Тобто заходи не містили ознак свята визволення міста від німецько-фашистських загарбників.

Проте у 2015 р. ідейне навантаження масових заходів у парку змінилося. Так, на центральній сцені відбувся концерт «Зі святом, рідний Харків!», а на центральній алеї було проведено фотовиставку «Харків у 1941–1943 рр.» [8]. Таким чином, розважальна програма парку ім. Горького змінилася відповідно до потреб святкування Дня міста, як події, котра пов'язана з воєнними роками та визволенням міста. Поєднання розважальних (концерт, аніматорська робота з дітьми) складових з інформаційно-виховними (фото-виставка, тематичний концерт) під час заходів в парку стала прикладом здатності міського свята впорядковувати дозвіллеву діяльність мешканців міста відповідно до потреб соціокультурного управління. Співставлення сьогоденного вигляду Харкова зі світлинами повоєнних років несло потужне емоційне посилення, адже такий сценарний хід дозволив дізнатися про історію власного міста не з позицій абстрактних фактів і дат, а через конкретику будинків і вулиць, знайомих очам кожного харків'янина.

Кульмінаційним моментом святкування Дня міста Харкова як форми соціокультурного управління був вечірній концерт на майдані Свободи. Аналіз репертуару цієї частини масових заходів з нагоди святкування Дня Харкова дав змогу зазначити, що ваги набув власне виконавець або виконавський колектив, а не організація заходу. Велика кількість глядачів концерту реагувала на ім'я зірки світового або вітчизняного шоу-бізнесу. Так, на сцені майдану Свободи в різний час проходили виступи І. Корнелюка, І. Білик, В. Брежнєвої, Верки Сердючки, гуртів «Дискотека Аварія», «Потап і Настя», «Градуси», «Океан Ельзи» та ін.

Необхідно звернути увагу на таку особливість Дня Харкова як форми соціокультурного управління, як комерціалізація міського свята. На масових заходах встановлювалися кіоски з продажу їжі, напоїв, сувенірів, виробів декоративно-прикладного мистецтва, одягу, які не мали відношення до Дня

міста й подій визволення міста від німецько-фашистських загарбників. Варто зазначити, що така тенденція несла по собі втрату святковості, тому потребувала творчої обробки для збереження первинних функцій міського свята.

Проте аналіз комерційної складової Дня міста за останні 5 років свідчить про її трансформацію у більш впорядковані форми – фестиваль вуличної їжі, ярмарок виробів ручної роботи і сувенірів, ліквідацію торгових точок з одягом. Ці заходи отримали власні локації, упізнаване художнє оформлення, традиції, шанувальників, набули формату сімейного дозвілля.

Епілогом святкування Дня міста був салют, який відрізнявся видовищем й тривалістю, демонстрував досягнення піротехнічної харківської школи, учиняв незабутнє враження на глядачів, через різноманітні модифікації залпів й застосування лазерів робив фінал кожного свята оригінальним. Починаючи з 2014 р. святкові салюти, через події в країні не проводилися. Натомість, вдалий експеримент із проєкційним лазерним шоу та 3Dмаппінгом зі звуковими ефектами на будівлі облдержадміністрації в 2011 р. показав, що в салюту є гідна альтернатива. Відеозапис з цим шоу став одним із найбільш запитуваних лазерних шоу в мережі «Інтернет», що свідчить про високий рівень технічної майстерності й творчих здібностей харківських технологів з меппінг-видовищ. Ще більш вражаючим було голографічне шоу в 2016 р. у сквері «Стрілка», під час якого рослинні, тваринні, антропоморфні проєкції з об'ємним ефектом здійснювалися не на фасад будівлі, а на струмені води під музичний супровід шедеврів симфонічної музики в сучасній рок-обробці.

Таким чином, День міста Харкова як міське свято в системі соціокультурного управління знаходиться в пошуках власної цілісної художньої образності шляхом розв'язання проблеми поєднання ритуально-обрядової частини з нагоди визволення міста від німецько-фашистських загарбників та розважально-дозвіллевої частини для сімейного святкування.

Встановлено, що перебіг святкування й виражальні засоби Дня міста в Харкові спрямовані на створення іміджу міста загальноєвропейського рівня, святкові заходи якого орієнтовані на більш ширшу аудиторію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ефанова М. Раньше Харьков праздновал День города дважды // Вечерний Харьков: официальный сайт. URL:<http://vecherniy.kharkov.ua/news/81621/> (дата звернення: 28.03.2021).
2. Гужова И. В. Государственный праздник как социально-коммуникативная технология. URL: <http://pr.tsu.ru/articles/120/> (дата звернення: 28.03.2021).
3. Силин А. Д. Дорога на площадь. Москва : Наука, 2014. 314 с.
4. Главный праздник нашего города. *Родной район*. сентябрь 2016. №5. С. 5.
5. Цветочный рекорд Гиннеса установили в сквере «Стрелка». URL: <http://tree.biz.ua> (дата звернення: 29.03.2021).
6. Концерты и шоу на воде: День Города Харькова 2016 (программа мероприятий). URL: <http://kh.vgorode.ua> (дата звернення: 29.03.2021).
7. Харьков отмечает День города 2014. Программа. *Известия*. URL:<http://izvestia.kharkov.ua> (дата звернення: 30.03.2021).
8. Харьков отмечает День города 2015 (программа мероприятий). URL: <http://www.sq.com.ua> (дата звернення: 28.03.2021).

Уардані Ясмiна Нуреддiнiвна
студентка 3-го курсу кафедри мистецтв,
Приватний вищий навчальний заклад
«Київський Університет Культури»
Науковий керівник:
Фішер Володимир Михайлович
заслужений діяч мистецтв України, професор
кафедри режисури естради та масових свят,
Київський національний університет культури і мистецтв

АКТУАЛЬНІ СЦЕНІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ

ЯК НЕВІД'ЄМНИЙ ЕЛЕМЕНТ РЕЖИСУРИ ЕСТРАДИ

Високотехнологічність є невід'ємною частиною усіх сфер життя сучасного суспільства. Естрадне мистецтво потребує актуальних методів вирішення сценічних постановок, які важко уявити без використання новітніх